

Nr 203

Av herr Nilsson, Ferdinand, m. fl., om undantagande från allmän varuskatt av vissa jordbruksprodukter, m. m.

I anslutning till proposition nr 162 vid 1959 års riksdag genomfördes en s. k. allmän varubeskattning, som drabbar även oundgängliga varor med mycket stora belopp. Rent principiellt har detta skattebeslut varit ägnat att inge starka betänkligheter. Skatten drabbar i minuthandelsstadiet och medför för handeln betydande besvär och trassel vid prissättning för försäljning och inredovisning av skattemedlen. Då sålunda företagarna tvångsålägges att utföra dessa arbeten åt staten bringas de i viss mån att fungera som vad allmänheten uppfattar som skattefogdar, vilket ingalunda är någon angenäm tvångskommendering. Än starkare betänkligheter måste anföras mot att denna påtvingade tjänstgöring skall ske utan att staten därför lämnar någon ersättning.

På arbetsmarknaden är detta ingalunda sed. Där hävdas tvärtom arbetstagarens frihet att själv avgöra om han vill åtaga sig arbetet. Minst lika noga iakttages där arbetstagarens rätt att förhandla om ersättningen för sitt arbete. Men beträffande företagarna, av vilka det stora flertalet ingalunda har det bättre ställt än många arbetare och tjänstemän, håller en annan praxis på att inarbetas. Ett område är källskatteuppbörden, och nu kommer ännu ett annat uppdrag att inleverera skatt. Det måste inge betydande betänkligheter att så handskas med stora folkgruppers rätt att välja arbete och få betalt därefter enligt överenskommelse eller i övrigt skäligena normer. Det är av vikt att principen om statens skyldighet att taga hänsyn till den enskildes skäligena anspråk även på detta område iakttages.

De sociala skadeverkningarna av den i höstas beslutade varuskatten på även nödvändighetsvaror framstår som omfattande. Det är en beskattning av utgifter, inte av inkomster. Därav drabbas den fattigaste för hans torftiga inköp liksom den sjuke som tär på sin sparslant eller skuldsätter sig vid nedsatt arbetsförmåga och liten inkomst. Folkpensionärer och barnfamiljer med många munnar att mätta träffas hårt av denna skatt, som drabbar fullständigt utan att principiellt beakta försörjningsbörd och skattekraft. Det är också att observera att denna otidsenliga skatteform — nu som 1940 — infördes utan att folket i val tillfrågats därom. Omsättningskatten kom förra gången bort efter några år. Man vill hoppas att det nu skall gå betydligt fortare att avskaffa den. Intill dess får man försöka

skaffa bot för de värsta sociala skadegörelserna. Förslaget att höja folkpensionerna är i sådant läge än mera befogat. Ett annat steg bör taga sikte på de billiga livsmedel, som de avtalsreglerade jordbruksprodukterna utgör. Det är ur flera synpunkter icke lämpligt att genom beskattning fördyra dessa. Den prisavvägning, som med hänsyn till konsumenternas förhållanden efter långa förhandlingar och icke utan gnissel från båda sidor normerats genom ett träffat avtal, kan icke lämpligen under avtalstiden förskjutas på detta sätt. Det marknadsmässiga köpmotstånd som inom avtalets ram är så betydelsefullt till sina verkningar bör icke på detta sätt påverkas. Så ömtålig som jordbrukets produktprissättning blivit med hänsyn till såväl konsumenterna som jordbrukarna är det beklagligt att genom skattebeslutet en belastning med så stora belopp skjutits in. De justeringar av avtalet, som kan vidtagas enligt detta, löser icke problemet.

Såsom berörts är det icke heller små belopp varmed den träffade uppgörelsen belastats. Statens jordbruksnämnd har angivit att den nya pålagan träffar de avtalsreglerade jordbruksprodukterna med 70 milj. kr. per skatteprocent, dvs. med mer än 280 milj. kr. under ett regleringsår. Denna beräkning anknyter till skatteuttaget i minuthandelsstadiet. Var och en förstår att det knappast blir mellanhänderna som får svida för beloppen — deras bekymmer är besväret och trasslet. Men i den mån som köpmotståndet icke tillåter en avlastning på konsumenterna blir det jordbrukarna som får vidkännas förlusten. Man vill icke gärna tro på att skatten i sin helhet drabbar enbart dem. Å andra sidan åsyftar propositionen att mellanhänderna skall inte bara för fördyringen i minuthandelsstadiet utan också för besvär m. m. hålla sig skadeslösa. Tillsammans ligger det belopp det gäller säkerligen betydligt över 300 milj. kr. Som en jämförelse kan nämnas att i samband med jordbruksavtalets funktion angivits att en däri ingående beräkning av fyraprocentregelns funktion anslår de fyra procenten prisförskjutning till 175—200 milj. kr.

Det är givet att ett undantagande av de livsmedel som här avses från beskattning minskar statens inkomster i motsvarande omfattning. Men därigenom minskas också med samma belopp belastningen på konsumenterna. Detta är av särskild betydelse för de ekonomiskt sämre ställda och minskar behovet av kompenserande åtgärder. Genom skälig sparsamhet vid utskottsprovningen synes besparingar kunna göras med beaktande av från olika håll framförda förslag i detta hänseende. Redan med utgångspunkt från propositionens förslag och med realistiskt bedömande av vad inkomstposterna kan komma att ge synes avsevärda resurser finnas att disponera under förutsättning att icke alltför stora nya utgifter tillkommer. Så önskvärd som en skattelättnad särskilt i fråga om dessa nödvändiga livsmedel är, synes det som om de möjligheter, som i dessa avseenden föreligger, därför bör utnyttjas. Det har anförts att omsättningsskatten måste vara allmän därför att detta underlättar inredovisningen av skattemedlen. Det är uppenbart att

redan ett överflyttande av beskattningen till partihandelsledet skulle underlätta en differentiering. Bortsett därifrån brister resonemanget i synnerhet ur tvenne synpunkter. Dels förefaller det föga rimligt att under hänvisande till administrativa besvärligheter låta sociala synpunkter av betydande räckvidd stå tillbaka. Erkänner man att starka skäl talar mot att just billiga livsmedel — och det är ju sådana det gäller — beskattas på detta sätt, då måste de administrativa svårigheterna väga mindre tungt. Såsom tidigare berörts framstår det vidare som alldeles orimligt att staten skall tvångsålägga företagare av olika slag att fungera som vad som i praktiken icke är annat än uppborrdofogdar för skattemedlens uttagande utan att lämna skälig ersättning för arbete och trassel som vållas därav. Och om skälighetsgrunden lägges som utgångspunkt för bedömande av hur stor ersättningen skall vara innebär detta att om arbetet ökas skall ersättningen avvägas därefter.

Omsättningskatten bör snarast avskaffas, och i andra sammanhang kommer även förslag därom att framföras. I avvaktan härpå framstår det som erforderligt att i vart fall här berörda förhållanden rättas till.

Därför förelås,

att riksdagen måtte besluta sådan ändring av förordning om allmän varuskatt att i § 10 1 mom. bland från skatteplikt undantagna varor upptages: "9. Genom avtal med staten prisreglerade jordbruksprodukter";

att till företagare som genom förordning om varuskatt ålägges att från sin rörelse inredovisa skattemedel skall utgå skälig ersättning;

samt att Kungl. Maj:t måtte bemyndigas att utfärda här för nödiga bestämmelser och anvisningar ävensom måtte för riksdagen framlägga förslag om erforderliga medel för bestridande av redovisningskostnaderna.

Stockholm den 26 januari 1960

Ferdinand Nilsson
i Kungsängen

Herbert Hermansson

Robert Johansson

Eric Carlsson

Ernst W. Olsson

Ivan Svanström

Axel E. Andersson

Carl-Eric Gustafsson
i Byske